

Stephen King: Szép lovacskám

Az öreg a csűr ajtajában ült a hintaszékben, almaillat lengte körül. Ringatózott, és arra gondolt, hogy ne gondoljon a bagózásra, nem annyira az orvos miatt, mint inkább azért, mert a szíve most már szünet nélkül zakatolt. Figyelte, amint az a tahó Osgood fiú fejét a fának támasztva számol, aztán megfordul, és ipi-apacsot kiált Cliveyra, s aztán röhög, akkorára tátott szájjal, hogy az öreg tisztán látta a máris rothadó fogakat a fejében, s maga elé képzelte, milyen bűzös lehet a gyerek lehelete. Akár egy nedves pince feneke. Pedig tizenegynél nemigen lehet több az a szarházi kölyke...

Az öreg hát figyelte, amint Osgood fuldokolva hahotázik. Úgy röhögött, hogy a végén teljesen előregörnyedt, s a térdét fogta; úgy röhögött, hogy a többiek mind előbújtak rejtekhelyükről, megnézni, mi folyik ott, s mikor látták, csatlakoztak ők is a nagy nevetéshez. Ott álltak körben a reggeli napsütésben, és az ő unokáján röhögtek, és az öreg elfeledkezett arról, mennyire kívánta az elébb a dohányt. Most csak azt szeretne volna látni, vajon elsírja-e magát Clivey. Azon kapta magát, hogy ez a kérdés százszor jobban leköti a figyelmét, mint bármely más az utóbbi pár hónapban, beleértve saját, gyorsan közeledő halálát is.

- Ipi-apacs, ipi-apacs - kántálták a gyerekek nevetve. - Te vagy a hunyó!

Clivey csak állt, akár egy darab kő a mezőn, várva, hogy vége legyen a gúnyolódásnak, és folytatódjon a játék, amelyben majd megfordulnak a szerepek, s a szégyene feledésbe vész. A játék valóban újrakezdődött egy idő után. Aztán dél lett, s a többi gyerek hazament. Az öreg figyelte, mennyit eszik Clivey ebédre. Mint kiderült, nem sokat. Csak turkálta a krumplit, egymás helyére tologatta a babot és a kukoricát, a húst meg apró falatokban a kutyának adta az asztal alatt. Az öreg figyelte mindezt, feszült érdeklődéssel, s bár felelgetett, ha szóltak hozzá, nemigen hallotta se a kérdéseket, se a maga válaszait. Gondolatai a fiú körül forogtak.

Mikor a süteményt is befejezték, az öreg megkívánta a meg nem kívánhatót, ezért hát elnézést kérve elindult szundítani egyet, ám félúton megállt a lépcsőn, mert szíve úgy csapdosott, akár egy ventilátor, amibe kártyalap akadt. Állt, és várta, vajon ez lesz-e az *utolsó* (kettőn már túl volt), aztán mikor mégsem az lett, felment a szobájába, az alsógatyáján kívül levetett magáról mindent, és befeküdt a ropogós fehér ágyba. Csontos mellkasára négyyszögű billogot világított a nap; három részre vágta az ablakkeret sötét árnyéka. Kezét a feje alá tette, szunyókált, s közben hallgatózott. Kisvártatva hallotta, ahogy a fiú sír a maga szobájában az emelet másik végén, és arra gondolt: *El kell ezt rendeznem végre.*

Aludt egy órácskát. Mikor felkelt, az asszony ott szundított mellette kombinében; így aztán inkább kivitte ruháját az előtérbe, és ott öltözött fel, mielőtt lement.

Clivey kint volt az udvaron, a lépcsőn ült, és botot hajigált a kutyának, aki jóval nagyobb kedvvel iramodott érte, mint ahogy a fiú eldobta. Az eb (név szerint egyszerűen csak Kutya) furcsállta is a dolgot.

Az öreg magához intette a gyereket, és felszólította, járjon vele egyet a gyümölcsösben. A fiú ment hát.

Az öreget úgy hívták, George Banning. Ő volt a fiú nagyapja, Clive Banning tőle tanulta meg, milyen nagyon fontos, hogy az embernek legyen egy szép lovacskája az életében. Kell, hogy legyen, még akkor is, ha egyébként nem állhatja a lovakat, merthogy szép lovacska nélkül lehet az embernek akár hat faliórája minden szobában és annyi karórája mindkét csuklóján, hogy a karját se bírja felemelni, mégsem fogja tudni, mennyi az idő.

Az okítás (George Banning sohasem tanácsot adott, mindig csak okítást) azon a napon esett meg, amikor Clive-ot lepaccsolta az a mafla Alden Osgood bújócskázás közben. Clive nagyapja akkorra már vénebb volt, mint az úristen, azaz körülbelül hetvenkettő. Banningék birtoka New York állam Troy városában terült el, ami akkoriban, 1961-ben kezdte megtanulni, hogyan lépjen túl falu voltán.

Az okítás helyszíne a nyugati gyümölcsös volt.

Nagyapja kabát nélkül állt a hóviharban, ami nem hóvihar volt, hanem friss, meleg szél kavarta almavirágszirmok. Nagyapa az overallját viselte, alatta galléros inget, amely valamikor zöld lehetett, de mára szeszinű olívvá fakult a soktucatnyi mosásban, a galléros ing alatt meg egy pamut alsótrikót (no persze a pántos fajtát; mert hát hiába ment ki addigra régen a divatból, egy olyan ember, mint nagyapa, már csak megmarad a pántos trikónál, amíg él), mely darab tiszta volt ugyan, de az eredeti fehérből sárga elefántcsontszínűvé öregedett, a nagy sokszor idézett, sőt falihímezéssé is avatott mottójának megfelelően (utóbbi feltehetően azon ritka alkalmakra, amikor az asszony nem volt jelen, hogy elhínthesse az elhinteni való bölcsességeit): *Használd jól ki, ne veszítsd el! Hordjad el mindig becsülettel!* Nagyapa hosszú, még mindig csak félig ősz hajába beletapadt néhány almavirágszirom, s a fiú arra gondolt, milyen szép is az öreg ott a fák között.

Dél előtt látta, hogy nagyapa figyelni őket játék közben. Pontosabban *őt* figyelni. A hintaszékben ült a csűr előtt. Az mindig megnyikordult, ahányszor csak a nagyapa hintázott egyet, ő meg csak ült, ölében egy lefordított könyv, keze összefonva rajta, csak ült és ringatózott a széna, alma meg az almabor összevegyülő illatában. Ez a játék ösztökélte arra nagyapát, hogy Clive Banninget kioktassa az időkérdéséről, arról, hogy milyen sikamlós dolog is az, s hogy milyen kemény harcot kell vívni azért, hogy lehetőleg soha ne engedjük ki a kezünk közül. Mert bár a lovacska szép, a szíve gonosz. Ha nem tartjuk rajta a szemünket azon a lovacskán, illa berek, nádak, erek, átugrik a kerítésen, mi pedig szaladhatunk utána lasszóval, s az bizony cudarul ki tudja fárasztani az embert, legyen bármily nyúl farknyi is az út.

Nagyapa azzal kezdte az okítást, hogy kijelentette, Alden Osgood csalt. Egy teljes percig kellett volna eltakarnia a szemét a korhadt szilfának dőlve, amit úgy kellett volna lemérnie, hogy hatvanig számol. Ez elég időt adott volna arra, hogy Clivey (nagyapa mindig így hívta, s ő nem bánta ezt, pedig egyébként úgy gondolta, tizenkét éves kora után szétveri a képét akárki emberfiának, aki még így hívná) meg a többiek elbújhassanak. Clivey még nem talált magának búvóhelyet, amikor Alden Osgood elért hatvanig, megfordult, és "lepaccsolta" őt, miközben utolsó mentsvárként megpróbált elrejtőzködni a rendetlenül egymásra hányt almás ládák mögött, a présház mellett, ahol az almát borrá sajtoló gép úgy terpeszkedett el a homályban, akár egy kíngőgép.

- Nem volt tisztességes dolog - mondta nagyapa. - Te nem rinyáltál miatta, és ez így helyes, mert egy igazi férfi nem rinyál; azért is hívják rinyálásnak, mert nem való férfiakhoz, mi több, az olyan kisfiúkhöz sem, akiknek elég eszük van, hogy ezt tudják, és helyén van a szívük, hogy ehhez tartsák magukat. Ám ez nem változtat azon, hogy nem volt tisztességes dolog. Én mondhatom most, mert te nem mondtad akkor.

Almaszirmok az öreg hajában... Az egyik az ádámcsutkája alatti gödörbe tapadt, úgy tapadt meg ott, mint valami ékszer, amely szép, egyszerűen azért, mert *van*, és nem tud nem szép lenni; s egyúttal *lenyűgöző* a pillanatnyiséga okán: néhány másodperc, s egy türelmetlen mozdulattal máris lesöpörtetik a földre, ahol tökéletes névtelenségben vegyül el társai között.

A fiú azt felelte nagyapának, hogy Alden tulajdonképpen *elszámolt* hatvanig, ahogy a szabályok megkövetelik, s maga sem tudta, miért kel annak a gyerekek a védelmére, aki végül is őt szégyenítette meg azzal, hogy mindenfajta keresés nélkül le tudta *paccsolni* őt. Alden - aki ha elvesztette a fejét, úgy hisztizett, akár egy lány -, anélkül, hogy egy tapodtat is mozdulnia kellett volna, csak megfordult, meglátta őt, kezét hanyagul rátette az elkorhadt fára, és végigmondta a misztikus és megfellebbezhetetlen megsemmisítő ítéletet: *Látlak, Clive, egy, kettő, három, te vagy a hunyó!*

Meglehet, csak azért védte Aldent, hogy ne kelljen még visszamenniük nagyapával, s ő nézhesse még egy kicsit, hogyan borzolja a szíromvihar nagyapa acélszürke haját, és csodálhassa az áttetsző ékszert a torka gödrében.

- Hát persze - mondta nagyapa. - Persze hogy elszámolt. Akkor most figyelj, Clivey! És jól

vésd az eszedbe!

Nagyapa overallján voltak igazi zsebek is - szám szerint öt, ha hozzá vesszük a "kenguruerszényt" fölül - ám a nadrágzsebek mellett olyan részei is nyíltak, amelyek csak *kinézetre* voltak zsebek. Ezek igazából hasítékok voltak, azon rendeltetéssel, hogy az ember be tudjon nyúlni az overall alá a nadrágba, amit alatta viselt (azokban az időkben szinte botrányos, de mindenesetre nevetséges dolog lett volna *nem* viselni nadrágot alatta - nem igazán épelméjű cselekedet). Nagyapa tehát az elmaradhatatlan farmernadrágot hordta, az overallja alatt. "Zsidónadrág", így hívta minden mellézköngé nélkül, akár az összes gazda, akit Clive ismert. A Levi's nekik a "zsidónadrág" volt, vagy röviden "zsina".

Benyúlt a jobb oldali hasítékon, egy darabig matatott alatta a farmernadrág jobb zsebében, míg végül egy kissé megfeketedett ezüst zsebórát húzott elő, és belehelyezte a fiú felkészületlen markába. Az óra súlya oly váratlan volt, a tiktakolás a fém fedőlap mögött oly eleven, hogy a fiú kis híján elejtette.

Tágra nyílt barna szemmel nézett a nagyapjára.

- Ne félj, nem esik le! - mondta nagyapa -, de ha mégis leejted véletlenül, valószínűleg akkor se áll meg. Volt már példa rá, hogy leesett, egyszer még rá is tapostak valami kricsmiben Uticában, de egyszer se állt meg. Ha mégis megállna, te fogod csak bánni, nem én, merhogy mától a tiéd!

- Hogyan? - Először azt akarta mondani, nem érti, de aztán lenyelte, mert közben rájött, igen.

- Neked adom - mondta nagyapa. - Mindig is ez volt a szándékom, de vesszek meg, ha beteszem a végrendeletembe. Többe kerülne az illeték, mint amennyit ér ez a szerkenyű.

- De nagyapa... én... szentatyaúristen!

Nagyapa kacagott, amíg köhögni nem kezdett tőle. Akkor kétrét görnyedt, és köhögve nevetett tovább, az arca egészen szilvakékre változott. Clive csodaszerű boldogságát elnyomta az aggodalom. Eszébe jutott, hányszor, de hányszor mondta el neki az anyja felfelé a dombon, hogy nagyapát nem szabad kifárasztani, mert nagyapa beteg. Mikor Clive két nappal ezelőtt - óvatosan - megkérdezte tőle, mi is a baja, George Banning egyetlen rejtélyes szóval válaszolt. Csak ez után a gyümölcsösbeli beszélgetés után, este az ágyban, mielőtt markának meleg fészkében a zsebórával álomba sodródott volna, akkor ébredt rá a kisfiú, hogy az a szó "tikka", nem valamilyen életveszélyes mérges bogarat jelent, hanem a nagyapa szívét. Az orvos megtiltotta neki, hogy dohányozzon, és azt mondta, ha bármi megerőltető munkával próbálkozna, mint, mondjuk, hólapátolással vagy fűgereblyézéssel, annak az lesz a vége, hogy alulról fogja szagolni az ibolyát. Márpedig Clive nagyon jól tudta, hogy *az* mit jelent.

"Ne félj, nem esik le. De ha mégis leejted véletlenül, valószínűleg akkor se áll meg", mondta nagyapa, csak hogy a fiú elég idős volt ahhoz, hogy tudja, egy nap *meg fog állni*, merthogy az órák meg az emberek is mind megállnak egyszer.

Állt, és várta, vajon megáll-e nagyapa, ám a köhögő kacagás ezúttal lecsillapodott. Az öreg újra kiegyenesedett, bal kezével letörölte orráról a taknyot, s egy elegáns mozdulattal lerázta.

- Csuda mókás kölyök vagy te, Clivey! A tizenhat unokámból csak kettő akad, amelyikből kinézem, hogy viszi valamire, és te éppenséggel nem tartozol közéjük - igaz, a befutólistán rajta vagy -, hanem azért megneveltetni csak te tudsz úgy, hogy a golyóim is belefájdulnak.

- Nem akartam, hogy belefájduljanak a golyói, nagyapa! - mondta Clivey, amin nagyapa újból nevetni kezdett, habár ezúttal sikerült megfékeznie a kacagást, mielőtt köhögésbe csapott volna át.

- Tekerd rá a láncot az ujjadra, ha az megnyugtat - mondta neki nagyapa. - Ha nyugodt a lelked, talán figyelni is jobban tudsz majd.

Úgy is tett, ahogy nagyapa mondta, és *tényleg* jobb lett. Nézte az órát a tenyerén, szinte megbűvölte a szerkezet eleven lüktetése, a táncoló nap a kristálylapon, a külön kis körben mozgó kismutató. Hanem azért az óra mégiscsak nagyapáé, ezt bizonyosan érezte. És éppen amikor ez a gondolat futott keresztül az agyán, egy almavirágszirom szánkázott át az óralapon, azután eltűnt. A pillanat törtrésze volt csupán, mégis megváltozott tőle minden. A virágszirom után igaz lett az egész. Az övé lett az óra, örökre... vagy legalábbis addig, amíg valamelyikük megszűnik járni, és már nem lehet megreparálni, és ki kell dobni a szemétre.

- Nos - szólalt meg nagyapa. - Látod a kismutatót, amelyik egészen külön jár körbe?

- Igen.

- Jó. Tartsd rajta a szemed. Ha legfelülre ér, kurjantsd azt nekem: Rajt! Megértetted?

A fiú bólintott.

- Rendben. Ha tehát odaér, ereszd ki a hangod istenesen! - Clive komolyan, összehúzott szemöldökkel az órára meredt, akár egy matematikus a kritikus egyenletre, úton a megoldás felé. Már értette, mit akar neki megmutatni a nagyapja, és elég okos volt, hogy azt is megértse, a bizonyíték pusztá formalitás... mindazonáltal fel kell mutatni. Rítus volt ez, mint ahogy a templomból sem lehet addig elmenni, amíg a pap el nem mondja az áldást, hiába énekelték már el az összes himnusz, és ért véget - istennek hála - a prédikáció.

Mikor a kismutató pont a tizenkettesen állt a maga külön kis pályáján (*az enyém, ámult a fiú, ez az én kismutatóm az én órámon*), ő teli torokból elkurjantotta magát: "*Rajta!*", nagyapa pedig számolni kezdett, olyan ólmos sebességgel, mint mikor egy árverésen a kikiáltó valami kétes holmitól próbál a lehető legnagyobb áron megszabadulni, mielőtt még hipnotizált közönsége felocsúdik, és ráébred, hogy nem egyszerűen bepalizták, hanem szégyentelenül kibabráltak vele.

- Egy-két-hár-négy-öt-hat-hét-nyolc-kilenc-tíz-tizen-egy... - szavalta nagyapa, miközben orcáin a csomós foltok s orrán a vastag lila erek kezdtek megint kidagadni nagy izgalmaiban. Didalmasan rekedt kiáltással fejezte be: - *Ötvenkilenc-hatvan!* - Mikor az utolsót kimondta, a kismutató épp a hetedik sötét vonalon haladt át, ami a harmincötödik másodpercet jelezte.

- No, meddig tartott? - kérdezte nagyapa zihálva, s kezével a mellkasát dörzsölgette.

Clive megmondta, közben leplezetlen csodálattal tekintett nagyapára. - Ez aztán gyors számolás volt, nagyapa!

A nagyapa mellkast dörzsölő keze megrebbent, mintegy azt jelezvén: *távozz tőlem, hess!*, de azért mosolygott.

- Félig se számoltam olyan gyorsan, mint az a kutyaütő Osgood! - felelte rá. - Hallottam, amíg elszámol huszonhétig a kis galád, de aztán hipp-hopp máris a negyvenegynél tartott. - Nagyapa szeme rászegeződött; sötét őszi kékje élesen elütött Clive mediterrán barnájától. Egyik csomós kezét a fiú vállára tette. A köszvény göcsörtösre faragta, de a fiú érezte benne az eleven erőt, ami még mindig úgy szunnyadt benne, mint huzalok egy kikapcsolt gépben.

- Egy dolgot ne feledj, Clivey! Az időnek az égvilágon semmi köze nincs ahhoz, hogy milyen gyorsan tudsz *számolni!*

Clive lassan bólintott. Ezt nem egészen értette, de úgy vélte, átfutott rajta a megértés *árnyéka*, mint ahogy felhő árnyéka vonul át lassan egy rét felett.

Nagyapa az overall erszényzsebébe nyúlt, és elővett belőle egy csomag füstsűrő nélküli Kools cigarettát. A jelek szerint nagyapa nem mondott le a dohányzásról, beteg szív ide vagy oda. Mindenesetre úgy tűnt, drasztikusan csökkenthette, minthogy az a csomag nagyon madárlátta benyomást keltett; elkerülte a legtöbb csomag sorsát, a reggeli utáni türelmetlen

felszakítást meg a délután három órai gombóccá gyűretést és csatornába hajítatást. Nagyapa belekotort, aztán előhalászott egy szálát, ami majdnem olyan hajlott volt, mint a doboz, amiből véttetett. Bedugta a szája sarkába, a csomagot visszarakta az overallba, és előhúzott egy gyufát, amit vastag, sárga, öregemberes hüvelykkörmén egyetlen gyakorlott pöccintéssel gyújtott meg. Clive olyan elragadtatással nézte, ahogy kisgyermek figyel a bűvészt, aki üres kezéből kártyalegyezőt varázsol elő. A hüvelykujj pöccintése magában is izgalmas volt, ám a fantasztikus az volt, hogy a gyufa nem *aludt ki*. A dombtetőt fésülő erős szél ellenére nagyapa ráérős magabiztossággal tartotta tenyerét a kis lángra. Meggyújtotta a cigarettát, s aztán úgy *rázta meg az égő gyufát*, mint aki pusztá akaratával semmissé teszi a szelet. Clive közelről figyelte a cigarettát, és látta, hogy a fehér papír szemernyit sem pörköldött meg a parázsló cigarettavég felett. Nem, nem csalt a szeme: nagyapa egyenes lángról vett tüzet, akárha gyertyalángról egy zárt szobában. Boszorkányság. Tisztán, kétségbevonhatatlanul boszorkányság.

Nagyapa kivette a cigarettát a szájából, és bedugta helyette a hüvelyk- és mutatóujját, egy pillanatra olyan benyomást keltve, mintha kutjának vagy taxinak akarna füttyenteni. Aztán mindjárt ki is vette, nedvesen, s megcsippentette a gyufa fejét. Ezt nem kellett magyarázni a fiúnak; nagyapa és barátai csak egy dologtól féltek jobban, mint a hirtelen fagytól, és az a tűz volt. Nagyapa leejtette a gyufát, és eltaposta a csizmájával. Mikor felnézett, s meglátta a fiú rácsodálkozó tekintetét, félreértette az okát.

- Tudom, hogy nem szabadna - mondta -, és nem is akarom, sőt nem is kérlek rá, hogy hazudj miattam. Ha a nagyí rákérdez: "Bagózott az öreg fenn a dombon?" - csak nyugodtan mondd meg neki, hogy igen. Nekem egy gyerek miattam ne hazudjon! - Nem volt mosoly az arcán, de a ravasz, ferde vágású szemek mégis mintha valami szeretetteli, ártatlan összeesküvés részesévé avatták volna a fiút. - Ha viszont a mama *énrám* kérdezne rá, vajon nem vetted-e hiába szádra az Úr nevét, amikor odaadtam neked azt az órát, hát én egyenesen a szeme közé néznék, és azt mondanám: De nem ám! Olyan szépen köszönte meg, hogy annál szebben nem is lehetett volna, és *mást* nem is mondott!

Most Clive-on volt a kacagás sora, az öreg meg vigyorgott, elővillant pár megmaradt foga.

- No persze, ha egyikünkől se kérdez semmit se, akkor úgy vélem, fölösleges lenne *pletykálkodni*... nemdebár, Clivey? Áll az alku?

- Áll - mondta Clive. Nem volt csinos fiú, s nem is lett belőle soha olyan férfi, akit a nők kifejezetten jóképűnek tartanak, de ahogy most mosolygott, tökéletesen átlátva az öreg szónoki trükkjein, *igazán* szép volt, ha csak egy pillanatra is. Nagyapa megborzolta a haját.

- Jó fiú vagy, Clivey!

- Köszönöm, uram!

Nagyapa állt, magába merülten, cigarettája természetellenes gyorsasággal égett (a dohány is száraz volt, s habár csak ritkán szívott rajta egyet-egyet, a mohó dombteteji szél szünet nélkül ette a cigarettát), Clive pedig arra gondolt, nagyapa mindent elmondott, amit mondandó volt. Szomorú volt miatta. Szerette hallani, ahogy nagyapa beszél. Ha nagyapa mondott valamit, az mindig elkápráztatta, mert az ő szavainak értelme volt. Az anyja, az apja, a nagyí, Don nagybácsi - ők mindig úgymond megszívlelendő dolgokról beszéltek, de *szinte soha* nem volt értelmük. Mint például: szép az, ki szépen él - hát mi a *csudát* jelent ez?

A fiúnak volt egy nővére, hat évvel idősebb nála. Őt értette, azzal viszont nem törődött, mert amit a nővére szavakkal kimondott, az többnyire csupa butaság volt. A többit meg alattomos kis csípésekkel hozta öccse tudomására. A leggonoszabb az általa "jancsicsípés"-nek nevezett változat volt. Megfenyegette Clive-ot, hogy ha valaha is *eljár a szája* a jancsicsípésekről, "biz' isten meggyilkolássza". Patty folyton arról beszélt, kit miért fog meggyilkolászni; a halállista egy bérgyilkosklubnak is sok lett volna. Az embernek röhögni támadt rajta kedve... mármint amíg bele nem nézett Patty sovány, vészjósló arcába. Ám amint meglátta, ami arra az arcra kiült, hát egyből elment a röhöghetnékje. Legalábbis Clive-nak. Egyébként is Pattyvel tanácsos volt óvatosnak lenni - butának *tűnt*, de távolról sem volt az.

- Nekem nincs szükségem udvarlóra! - jelentette ki nem olyan rég vacsoránál - az idő tájt, mikor a fiúk hagyományosan felkérték a lányokat, menjenek el velük a táncház tavaszi báljára, vagy jelen esetben, a középiskolai nagy bálra. - Asse érdekel, ha *sohase* lesz udvarlóm! - És dacos, kerekre nyílt szemmel bámult rájuk a párolgó hússal és zöldséggel teli tányérja felett.

Clive nézte nővérének mozdulatlan, a párán keresztül kicsit kísérteties arcát, és eszébe jutott valami, ami két hónappal azelőtt történt, mikor még hó fődte a földeket. Mezítláb jött le az emeletről, így Patty nem hallhatta, és bekukkantott a fürdőszobába, mivel az ajtó nyitva állt. Sejtelve sem volt róla, hogy Pulyka Patty bent van. A látványtól földre gyökerezett a lába. Ha a nővére csak egy picit is félrefordítja fejét, biztosan észreveszi.

De nem fordította. Túlságosan el volt foglalva magával. Úgy állt ott anyaszült meztelenül, mint valami szexbomba a Foxy Brannigan rojtosra lapozott *Csinibabák* lapjában, törülközője a lába köré omlott. Csak hát ő nem volt egy szexbomba - ezt tudta Clive is, s tudta a jelekből ítélve Patty is: pattanásos orcáin könnyek gördültek végig. Hatalmas cseppek, patakokban, ám a sírása néma volt. Clive végül kellőképp összeszedte magát, és lábujjhegyen odébbállt, hangot se ejtve a dologról azóta senkinek, kiváltképp nem Pattynek. Abban nem volt bizonyos, haragudott volna-e az öcsikéjére, amiért az meglátta a csupasz fenekét, ám arról meglehetősen pontos elképzelései alakultak ki, miképpen reagálna a tényre, hogy a bömbölésének (még ha csak annak a fura, hangtalan bömbölésnek is) kéretlen tanúja volt. Ezért aztán hétszentség, hogy meggyilkoláshoz.

- Szerintem a fiúk bunkók, és különben is, a legtöbbnek olyan szaga van, mint a romlott túrónak - mondta azon a tavaszi estén. Szájába tömött egy villányi roston sült marhahúst. - Ha valaha is randira hívna egy srác, körberögném.

- Majd még másképp gondolod, kis maflám! - mondta apa, miközben a marhahúst rágtá, szemét pedig le sem vette a könyvről a tányérja mögött. Anya már rég feladta, hogy leszoktassa az evés közben való olvasásról.

- Soha! - felelte Patty, és Clive tudta, hogy ez így is lesz. Ha Patty mond valamit, azt szinte kivétel nélkül úgy is gondolja. Ezt például Clive mindig megértette, a szülei viszont nem. Hogy azt a bizonyos gyilkolást *igazán* komolyan gondolta-e arra az esetre, ha ő kikottyintana valamit a jancsicsípésekről, abban nem volt bizonyos, de jobbnak látta nem próbálkozni vele. Ha megölni nem is ölné, találna valami látványos és persze fel nem fedhető módot arra, hogy bosszút álljon, ehhez nem fért kétség. Amellett a jancsicsípések néha egyáltalán nem is voltak csípések; inkább kicsit olyanok, mint amikor Brandyt, a kis keverék pudlikutyáját simogatta Patty. Clive tudta, hogy a csípéseket megtorlásul kapja a rosszasaáért, hanem azért volt egy titka, amit nem állt szándékában leleplezni a nővére előtt: ezek a másfajta jancsicsípések, a simogatók, kifejezetten kellemesek voltak.

Mikor nagypapa kinyitotta a száját, Clive azt hitte, azt fogja mondani: *Ideje visszamennünk, Clivey*. Ám az öreg így szólt a fiúhoz: - Elmondok neked valamit, ha te is kíváncsi vagy rá. Nem fog soká tartani. Nos, szeretnéd hallani?

- Igen, uram!

- Nagyon szeretnéd, ugye? - Nagypapa hangja valahonnan a távolból jött.

- Igen, uram.

- Néha arra gondolok, el kellene lopjalak a tiéidtől, és örökké magam mellett tartani. Néha arra gondolok, ha te mindig mellettem lennél, örökké élnék, és fittyet hánynék erre a vacak szívre!

Kivette a cigarettát a szájából, ledobta a földre, s csizmája sarkát jól megtiporva rajta, széttaposta, utána a biztonság kedvéért még be is temette a földdel, amit a csizmasarok fellazított. Mikor újra Clive arcába nézett, fénylett a szeme.

- Jó ideje nem adok már tanácsot senkinek - fogott bele. - Harminc éve is megvan már, ha nem több. Akkor hagytam fel vele, amikor rájöttem, hogy tanácsot csak bolond ember ad, és bolond ember fogad meg. Mármint az *okítás*... az okítás az egy teljesen más dolog. Okos ember ad belőle néha-néha, s okos ember - vagy okos legény - megfogadja néha.

Clive nem szólt semmit, csak a nagyapjára függesztette a szemét.

- Háromféle idő van - mondta nagyapa -, s noha mind a három valóságos, csak egy az, amelyik *valóságosan* valóságos. Az embernek meg kell ismernie mind a hármat, és mindig tudnia kell, melyik melyik. Érted?

- Nem, uram.

Nagyapa biccentett. - Ha most azt mondtad volna, "Igen, uram!", rácsaptam volna a gatyád fenekére, és szépen hazavittelek volna.

Clive lesütötte a szemét, nagyapa cigarettájának gyászos maradékára, arca pirosra gyúlt a büszkeségtől.

- Mikor az emberfia még csak olyan kis vakarcs, mint most te, az idő hosszú. Vegyünk egy példát. Mikor itt a május, te úgy érzed, a sulinak sose lesz vége, s a június közepe sose jön el. Ugye nagyjából így érzed ezt?

Clive az utolsó álmos, krétaszagú iskolanapok ólomsúlyára gondolt, és bólintott.

- Aztán mikor végre eljön, s a tanító bácsi kiadja a bizonyítványodat és szélnek ereszt, olyan, mintha a sulinak időtlen időre lenne vége. Ugye nagyjából jól mondom ezt is?

Clive azokra a végtelen szabadságú napokra gondolt, és olyan buzgón bólogatott, hogy még a nyaka is belereccsent. - Ojjé, de még mennyire!... úgy értem, *uram!* - Azok a napok... az a megszámlálhatatlanul sok nap, amely végignyúlik a június s a július síkságain meg az augusztus elképzelhetetlenül végtelen horizontján. Mennyi nap, mennyi hajnal, mennyi finom ebéd: szendvics mustárral, kolbásszal meg nyers hagymaszeletekkel, és nagy pohár tejek, miközben anya a nappaliban a feneketlennek tűnő borospohárból kortyolgatva tévésorozatot néz; mennyi filmvásznon-délután, mikor a tüskésre nyírt hajad tövében összegyűlik a veríték és végiggurul az arcodon, délutánok, amikor mindig váratlanul lep meg a pillanat, hogy az aprócska folt, ami délben az árnyékok volt, immár fiúvá nyúlott, mennyi végtelen alkonyat, mikor a lehűlt veríték semmivé párolog, s csak olyan kölnire emlékeztető szagot hagy maga után az arcodon meg a karodon, miközben nyomkeresőt vagy kalózzjátékot vagy számháborút játszol; a fogaskerekre futó biciklilánc hangja, a loncvirág meg a hűlő aszfalt meg a zöld levelek meg a kaszált fű illata, a baseballkártyák hangja, amint valamelyik srác lecsapja a ház elé a járdára, meg az ünnepélyes, komolykodó alkudozásoké, melyek során kicserélődnek a két csapat fényképarcai, a kupaktanácsok, amelyek belenyúlnak a lusta, hosszú árnyékokat vető júliusi estébe, míg egy *Cliveyiiiiiii! Vacsora!* kiáltás véget nem vet nekik; és ez a kiáltás éppoly várhatóan s mégis éppoly megdöbbenően érkezik, mint a déli árnyékfolt, ami három óra felé fekete fiúárnyékká nyúltan futott melletted (és az a sarkadhoz tapadt fiú öt óra felé már férfi lett, még ha valószínűtlenül ösztövé is); a televíziós bársonyéjszakák, a zizzenő papír, amint apa továbbhajt a könyvben, amit olvas (nem unt rájuk sohasem: szavak, szavak, szavak, melyekre sohasem un rá apa, Clive meg is akarta kérdezni tőle egyszer, hogyan lehetséges ez, de aztán inába szállt a bátorsága); az anyja, amint időnként felkel és kimegy a konyhába, Patty aggodalmaskodó, dühös pillantásai meg az ő egyszerűen kíváncsi tekintete kíséretében; a halk koccanás, amint anyja újratölti a poharát, amely délelőtt tizenegyedtől fogva nem marad üres (az apja még ilyenkor sem néz fel a könyvéből, habár Clive gyanította, hogy hall és tud mindent, s habár Patty hazug disznónak nevezte őt, és egy olyat csípett belé, hogy egész nap fájt, sőt egyetlenegyszer életében ezt meg is mondta neki), a hálónak verődő szúnyogok donogása, amely mindig erősebb lett, ahogy a nap lement; az igazságtalanul és elkerülhetetlen ágyba parancsoló szavak, amikkel szemben nem volt apelláta; apja szúrós, dohányszagú puszija meg az anyja puhább, egyszerre édes s bortól savanyú csókja; Patty hangja, amint rászól az anyjára, feküdjön már végre le, miután apa lement a sarki kocsmába,

hogyan felhajtson pár korsó sör, és megnézze a birkózómeccset a bárpult felett üvöltő tévén; anyja hangja, amint rászól Pattyre, volna szíves a maga dolgával törődni (kettejük e menetrendszerű párbeszéde tartalmában ugyan idegesítő, kiszámíthatóságában viszont valamiképpen megnyugtató volt); a homályban parázsló szentjánosbogarak; autóduda, amit már csak távolról hallott, ahogy az álom hosszú, sötét alagútjába merült; s aztán a következő nap, amely ugyanolyannak tűnt, és mégsem volt egészen ugyanolyan. Nyár. Ez volt a nyár. És nem csak hosszúnak *tűnt*. Hosszú volt.

Nagyapa éles szemmel figyelte, s mintha csak olvasott volna a fiú gondolataiban, mintha csak ismert volna minden szót minden fogalomra, amelyet a fiú soha nem tudott volna kifejezni, s amely fogva maradt benne, mert a szája nem tudta megformálni a szíve szavait. Nagyapa bólintott, mintegy megerősítendő ezt a gondolatot, s Clive hirtelen megriadt, hogy nagyapa mindent el fog rontani néhány lágy, vigasztaló, semmitmondó szóval. "Nagyon is jól értelek - én is gyerek voltam egyszer", fogja mondani.

De nem mondta, Clive pedig megértette, badarság volt egy pillanatra is félnie ettől a lehetőségtől. Még ennél is rosszabb, hűtlenség. Hisz ez itt a nagyapa, márpedig nagyapa, *sohasem* beszél a levegőbe, mint annyi más felnőtt. Lágy, vigasztaló szavak helyett azzal a száraz véglegességgel beszél, ahogy bíró mondja ki a kemény ítéletet egy főbenjáró bűnre.

- Mindez megváltozik - mondta.

Clive felnézett rá, kissé megszeppenten a gondolattól, viszont csodálattal adózva nagyapa szélben lobogó hajának. Az ötlött eszébe, hogy nagyapa pont olyan most, mint ahogyan egy pap nézne ki, ha valóban tudná az igazságot Istenről, s nem csak találgatná. - Mármint az *idő*? Biztos benne, nagyapa?

- Biztos. Ha az ember elér egy bizonyos kort - úgy tizennégy éves kora körül, többnyire az idő tájt, amikor az emberi faj két fele elköveti azt a hibát, hogy felfedezze a másikat -, nos, az idő akkor kezd el *valóságos* idő lenni. A *valóságosan* valóságos idő. Nem olyan hosszú, mint annak előtte, és nem olyan kurta, mint amilyen majd lesz. Mert az lesz majd, hallod-e. Ám az ember életének legnagyobb része a *valóságosan* valóságos időben telik el. Tudod-e, mi az, Clivey?

- Nem tudom, nagyapa.

- Hát akkor nyisd ki jól a füled: a *valóságosan* valóságos idő a te szép lovacskád. Mondd utánam: "Én szép lovacskám."

Clive elég maflán érezte magát, kétségei voltak, vajon nem tréfát űz-e vele az öreg ("lóvá teszi", ahogy Don bácsi mondaná), de azért elmondta, amit kellett. Várta, mikor neveti el magát az öreg, mondván: "No, Clivey, most aztán lóvá tettelek!" Ám nagyapa csak biccentett, olyan tárgyilagossággal, amittől elszállt minden kétség és mafláság.

- Én szép lovacskám. Ez az a három szó, amit sohasem fogsz elfelejteni, ha vagy annyira okos, amennyire én hiszem. Én szép lovacskám. Ez az idő igazsága.

Nagyapa elővette zsebéből a viharvert cigarettacsomagot, szemlélte egy darabig, aztán visszatette.

- Úgy tizennégy éves korunktól fogva... hát, mondjuk úgy, a hatvanadikig, a legtöbb idő szép-lovacskám-idő. Vannak időszakok, amikor megint hosszú lesz, mint gyerekkorunkban, de azok már nem jó idők többé. Olyankor a lelkét is odaadná az ember egy kis szép-lovacskám-idő-ért, nemhogy a kurta időért. Ha pedig elmondanád a nagyinak, amit most mondani fogok neked, hát biztosan istenkáromlónak nevezne, s egy hétig nem hozná fel nekem a forró vizes palackot. Lehet, hogy kettőig.

Hanem azért a nagyapa ajkai keserűen, könnyörtelenül biggyedtek előre.

- Ha meg annak a Chadband tiszteletesnek mondanám el, akit az asszony olyan csuda nagy

becsben tart, hát ő mindjárt előhozakodna azzal, hogyan látunk mi *tükör által homályosan*, vagy azzal a szakállas mesével, hogy *Isten útjai kifürkészhetetlenek*. Hadd mondjam el neked, Clivey, mit gondolok erről én. Azt gondolom, hogy az Isten egy aljas vén kurafi lehet, ha egyszer a felnőttek csak akkor adja meg a hosszú időt, amikor nagyon fáj neki valami, ha például el van törve a bordája vagy kilukadt a gyomra, vagy valami hasonló. Hát micsoda Isten ez, ha a pillangót gomboshegyre tűző gyereket olyannak teremti, mint a szentet, aki olyan jó volt, hogy a madarak is odaszálltak a vállára?! Elgondolom, milyen rettenetesen hosszúak voltak a hetek azután, hogy körbefordult velem a világ, és nem értem, mivégre teremtett az Isten élő, gondolkodó lényeket egyáltalán a földre. Ha szüksége volt valamire, amire rápisáljon, hát miért nem csinált magának pár szömörcebokrot, és hagyta a francba a többit? Vagy vedd szegény Johnny Brinkmayert, akit tavaly megevett a csontrák.

Clive nem sokat hallott erről az utóbbiról, habár később, a városba hazafelé, eszébe jutott, hogy a szülei által élelmiszerboltnak, de nagyapja-nagyanyja által még mindig "vegyesboltnak" emlegetett üzlet tulajdonosa, Johnny Brinkmayer jószerivel az egyetlen ember volt, akihez nagyapa néhanapján ellátogatott... s az egyetlen ember, aki *nagyapát* néhanapján meglátogatta. A hosszú úton hazafelé megvilágosodott előtte, hogy Johnny Brinkmayer, akire úgy emlékezett halványan, mint akinek hatalmas bibircsók volt a homlokán, s amikor járt, mindig húzkodta a nadrágját, valószínűleg nagyapja egyetlen igazi barátja volt. A tény, hogy nagyfi többnyire az orrát fintorgatta, ha Brinkmayer neve szóba került - sőt gyakorta zsörtölt is a rossz szaga miatt -, csak alátámasztotta ezt a gondolatot.

Ám e pillanatban nem volt idő az efféle elmélkedésekre, mivel Clive lélegzet-visszafojtva figyelte, mikor sújtja agyon az Úr villáma nagyapát. Merthogy ilyen istenkáromlásért biztosan agyonsújtja. Senki nem úszhatja meg, hogy a *Magasságos Urat* aljas vén kurafinak nevezze, vagy valami olyasmit mondjon, hogy a Lény, aki a világegyetemet teremtette, semmivel se jobb, mint valami elvetemült harmadikos, aki abban éli ki magát, hogy pillangókat tűzköd gombostűhegyre.

Clive idegesen hátrébb lépett az overallos alaktól, aki ím, megszűnt nagyapja lenni, s ehelyett élő villámhárítóvá vált. Mostantól fogva bármelyik pillanatban villám csaphat le az égből, hogy sisteregve sújtsa ízzé-porrá nagyapát, és almafákat gyújtson fáklyává, ország-világnak hírül adandó az öreg elkárhozását. A levegőben szállongó almaszirmok pernyévé válnak, mint ami a szemétegetőből száll fel, amikor a hátsó kertben apa eltüzeli heti újságadagját.

De nem történt semmi.

Clive várt, a rettentő bizonyosság egyre zsugorodott benne, s mikor valahol mellettük vidáman megszólalt egy vörösbecg (mintha nagyapa csak annyit mondott volna: azt a rézfánfütyülőjét!), már tudta, nem lesz ebből semmiféle villámcsapás. És ennek a felismerésnek a pillanatában Clive Banning életében apró, mégis alapvető változás állt be. Nagyapja büntetlen istenkáromlása nem csinált belőle bűnözőt, se rossz fiút, de még csak "problémás gyereket" sem (ahogy azt manapság mondani szokták). Ám a hitnek az a belső iránytűje egy cseppet elmozdult benne, s e pillanattól fogva másképp hallgatta nagyapát: Idáig *hallgatta* az öreget. Mostantól *figyelt* rá.

- Mikor az embernek fáj valamije, azt úgy éli meg, mint ami örökké tart - folytatta nagyapa. - Clivey, nekem elhiheted, egy hét fájdalom mellett a gyerekkor legnagyobb nyári vakációja is csak futó hétvégének tűnik. Fenét hétvégének, vacak kis szombat délelőttnek! Ha arra a hét hosszú hónapra gondolok, amíg Johnny ott feküdt azzal a ...azzal a *dologgal* a bensejében, ami csak rágta-rágta a *beleit*... úristen, hát hogy jövök én ahhoz, hogy egy gyereknek ilyenekről beszéljek! Igaza van a nagyanyádnak! Annyi eszem sincs, mint egy kiscsirkének!

Nagyapa a cipőjére szegezte a tekintetét. Aztán felnézett, és megrázta a fejét, egyáltalán nem komoran, inkább valami friss, szinte huncut nemtörődomséggel.

- Na, elég volt a fecsegésből. Azt mondtam, okítani foglak, ehelyett itt vonyítok neked, mint valami gyászcutya. Tudod, mi az a gyászcutya, Clivey?

A fiú a fejét rázta.

- Nem baj, ezt majd máskor elmesélem. - Csakhogy az a máskor sose jött el, mert legközelebb már csak egy ládában látta a nagyapát, jöllehet az is fontos része volt az okításnak. A tény, hogy az öreg maga már nem tudott róla, semmit nem vont le az okítás fontosságából. - A vénember már csak olyan, mint vén mozdony a rendező pályaudvaron; túl sok neki a vágány. Ötször is körbepöfögi a fűtőházat, amíg betalál.

- Semmi baj, nagyapa!

- Úgy értem, ahányszor nekiindulok a lényegnek, mindig máshol lyukadok ki.

- Lehet, de ezek a másholok is egész érdekesek.

Nagyapa elmosolyodott. - Ne szédíts, Clivey, mert még elhiszem neked!

Clive visszamosolygott rá, nagyapa szívéről pedig mintha felemelkedett volna Johnny Brinkmayer emlékének sötét felhője. Mikor újból megszólalt, hangja már higgadtabb volt.

- Na mindegy, oda se neki! A fájdalom hosszú napjait az Úr csak amolyan ráadásként méri szeretteinek. Ismered ugye az áruházi kuponokat, amiket gyűjtöget az ember, s aztán beváltja, mondjuk, egy szép sárgaréz barométerre vagy egy új késkészletre?

Clive bólintott.

- No, hát valahogy így működik a fájdalom-idő is... csak éppen igazi helyett *fájdalom*díjjal. A lényeg az, hogy mikor az ember megöregszik, a rendes időből - a szép-lovacs-kám-időből - *kurta* idő lesz. Olyan, mint gyerekkorban, csak éppen fordítva.

- Visszafelé.

- Aha.

A gondolat, hogy az idő öregkorban *gyorsan* halad, érzelmileg meghaladta a fiú felfogóképességét, de volt olyan értelmes, hogy logikailag befogadja, ha a libikóka egyik vége felemelkedik, a másik vége le kell hogy süllyedjen, ezt ő is tudta. Nagyapa végül is valami hasonlóról beszél, érvelt magában: egyensúly és ellensúly. Ahogy az apja mondaná: *lehet így is nézni a dolgokat*.

Nagyapa újból elővette kenguruzsebéből a cigarettacsomagot, és óvatosan kikotort belőle egy szálat - nem egyszerűen a csomagból az utolsót, hanem a legeslegutolsót, amit a fiú a szájában láthatott. Aztán összegyúrta a papírt, és visszadugta a helyére, ahonnan kivette. Úgy gyújtott rá erre az utolsó cigarettára is, mint az előzőre, ugyanazzal a laza könnyedséggel. Nemhogy nem vett tudomást a dombtetőn fúvó szélről; hanem mintha *semmissé* tette volna.

- És az mikor jön el, nagyapa?

- Pontosan nem tudom neked megmondani, különben sem történik egyik pillanatról a másikra. - Nagyapa közben megnyálazta a gyufaszálat, éppúgy, mint az előbb. - Valahogy kúszik az emberben felfelé, mint mókus felé a lopakodó macska. Aztán egyszer csak észreveszi. És mikor észreveszi, hát az bizony semmivel se tisztességesebb, mint amilyen tisztességesen az Osgood gyerek számolt.

- No de *mi* történik? Miből veszi észre?

Nagyapa levert egy hamukarikát a cigarettájáról, anélkül hogy a szájából kivette volna. A hüvelykujjával csinálta, úgy koppintott rá a cigarettára, mint ahogy egy asztallapot kocogtat meg az ember. A fiú sohasem feledte el ezt a halk, kicsi hangot.

- Azt hiszem, mindenki valami másból veszi észre először - mondta az öreg. - Én olyan negyvenvalahány éves lehettem, amikor elkezdődött. Hogy mikor, arra pontosan nem

emlékszem, de hogy *hol*, arra megesküdnék... a Davis-patikában. Ismered?

Clive bólintott. Az apja majdnem mindig oda vitte őket fagyaltozni Pattyvel, ahányszor csak nagyapát meg nagymamát meglátogatták. Úgy hívta magukat, a Van-csok-ep hármaskörök, mert apa mindig a vaníliát, Patty csokit, ő meg eperfagyit evett. Apa ott ült kettejük között és olvasott, miközben lassan eszegették a hideg nyaláncságot. Pattynek teljesen igaza volt: apának akár a fején is táncolhattak, ha olvasott, azaz szinte mindig, ám ha letette a könyvet és körülnézett, jobban tette az ember, ha szép egyenesen ült és felvette legilletelmesebb modorát, különben könnyen kaphatott a fejére egyet.

- Nohát éppen ott volt dolgom - folytatta nagyapa, szeme messzire révedt, egy felhőt tanulmányozott, aminek olyan alakja volt, mintha egy harsonát fúvó katona suhanna át a tavaszi égen -, a mamának kerestem gyógyszert a köszvényére. Egy hete esett már, és kegyetlenül kínozza. Egyszer csak észrevettem, hogy új árukat raktak ki. Teli volt velük egy egész gondola. Álarok, papírból kivágott fekete macskák meg seprűs boszorkányok, ilyesmik, meg azok a régi kartonpapírra rajzolt sütőtökök, amiket valamikor zacskókban árultak, kis gumipertlivel. A dolog lényege az volt, hogy a gyerekek kivágják a kartonpapírból a tököket, aztán pár óráig nyugtot hagynak az anyjuknak, amíg kiszínezik, esetleg még a hátuljára nyomtatott játékot is eljátsszák. Ha elkészült, kiaggatták az ajtóra dísznek, vagy ha a szülőknek nem volt elég pénzük bolti álarokra, és ahhoz sem volt elég fantáziájuk, hogy otthoni rongyokból összeüssenek valami jelmezt, akkor egyszerűen rátűzték a gumipertlit a kivágott formára, és megvolt a maskara. Mindenszentek éjszakáján teli volt a város gyerekekkel, akik papírzacskóval a kezükben és Davis-tökmaszkkal az arcukon masíroztak az utcákon fel s alá. És persze kinn volt a boltban a cukorka is. Tudod, azok a filléres nyaláncságot, amik mindig kinn vannak a szódáspult mellett...

Clive mosolygott. Persze hogy tudta.

- ...de ez most más volt. Halomban álltak a pulton a cukorkák. Zselés cukor, krémcukor, töltött cukor, likőrös cukor garmadával.

Én meg arra gondoltam, hogy ennek a vén Davisnek - akkoriban tényleg egy Davis nevezetű pasas vezette az üzletet, még az apja nyitotta meg a boltot 1910 körül -, szóval hogy ennek a Davisnek nincs ki a négy kereke. Megáll az ész, gondolom magamba', vége sincs a nyárnak, s ez a vén süket kirakja a mindenszentek napi bővíjait. Már átfutott az agyamon, hogy odamegyek hozzá a receptes pulthoz, ahol éppen állt, és megmondom neki, mikor megszólalt bennem egy hang: Álljon meg a menet, George! Neked nincs ki a négy kereked, te tökkelütött! És bizony ez volt az igazság, merthogy már *régen* nem volt nyár, s én azt ugyanolyan jól tudtam, mint ahogy most itt állok. És mégis, szeretném, ha ezt megértenéd - *ott belül jobban tudtam*.

...Hát nem én kerestem almaszedőket szerte a környékről, és nem én rendeltem meg ötszáz szórólapot, hogy kitétessem a határ kanadai oldalán? És nem néztem-e már ki magamnak azt a Tim Warburton nevű fickót, aki Schenectadyből jött át munkát keresni? Volt benne tartás, becsületes embernek nézett ki, úgy láttam, jó munkavezetőm lenne almaszedéskor. Hát nem épp másnap akartam tárgyalni vele, és nem *tudta* ő is éppolyan jól, hogy akarok, hiszen gondosan a tudomásomra hozta, hogy itt és itt, ekkor és ekkor megy a borbélyhoz nyíratkozni? A teremburáját, George, gondoltam magamba', nem vagy még kissé túl fiatal ahhoz, hogy szenilis legyél? Jó, jó, az öreg tényleg egy kicsit túl korán rakta ki a mindenszentek esti portékáit, na de hogy *nyár*? Hol van az már, te nagyokos?!

...Szóval tudtam és mindezt jól, csak éppen egy pillanatra - vagy tán egy egész pillanatsorra - olybá *tűnt*, mintha nyár lett volna, vagy mint aminek, nyárnak *kell* lennie, merthogy igazából nyár *volt*. Érted, mire gondolok? Nem sok időbe telt, hogy a fejembe visszaálljon a szeptember, de amíg visszaállítottam... hát tudod, úgy éreztem... - Nagyapa a homlokát ráncolta, aztán kimondott egy szót, amit ismert, de sohasem használt volna egy másik gazdával való beszélgetésben, nehogy még gondolatban is fellengzőséggel vádolhassák. - Úgy éreztem, *émelyedem*. Nem tudok rá jobb szót. Émelyedtem. Hát így történt, amikor először éreztem ezt.

A fiúra nézett, az visszanézett rá, nem is bólintott, annyira feszülten figyelt. Nagyapa bólintott mindkettejük helyett, s a hüvelykujja élével újabb hamukarikát vert le a cigarettáról. Igaz, ezt az adagot gyakorlatilag a szél szívta el helyette, úgy a gondolataiba merült.

- Olyan volt, mint mikor az ember automatikusan odalép a fürdőszobatükör elé, hogy megborotválkozzon, és egyszer csak észreveszi az első ősz hajszálát a fején. Érted, Clivey?

- Értem.

- Jó. És ez után az első eset után így történt *minden* ünneppel. Mindig azt gondoltam, túl korán rakják ki a portékát, néha még meg is jegyeztem, valakinek, habár ezzel mindig vigyáztam, hogy inkább úgy hangozzék, a boltosok lettek túl mohók. Hogy *velük* nem stimmel valami, nem *velem*. Ezt érted?

- Értem.

- Mert tudod... - magyarázta nagyapa - ha egy boltos mohó, azt meg lehet érteni, sőt van, akinek egyenesen imponál, igaz, én sose tartoztam ezek közé. "Élelmes üzletember ez az akárki", szokták mondani, mintha csak az élelmes üzletemberség, lásd azt a Radvick nevű hentest, aki ha csak tehetne, rajtafelede az ujját a mérlegen, szóval az ilyen élelmesség volna a viselkedés netovábbja. Én ugyan soha nem éreztem így, de meg tudtam érteni. Na de olyat mondani, amiről azt hihetik, megbillent valami a fejedben... hát azért az más tézta lett volna. Így aztán beértem az efféle megjegyzésekkel: "Istenemre, jövőre még be se kerül a széna a csűrbe, mikor már kirakják a csillagszórót meg az angyalhajat!", akinek meg mondtam, az ráfelelte, igen, ez a bibliai igazság. Csakhogy ez *nem* a bibliai igazság volt, mert ha igazán hű akarok lenni az igazsághoz, Clivey, akkor tudom én jól, hogy ezeket a dolgokat minden évben nagyjából ugyanabban az időben teszik ki.

Aztán történt velem valami más is. Tán úgy öt évre rá, hét is meglehet. Ötven körül járhattam, innen vagy túl valamicskével. No mindegy, az történt, hogy behívtak esküdtnek a bíróságra. Úgy kellett, mint hátamra a púp, de azér' elmentem. A törvényszolga esketett fel, megkérdezte, teljesítem-e a kötelességem, Isten engem úgy segéljen. Teljesíteni fogom, mondtam én, nem mintha nem teljesítettem volna ilyen vagy olyan kötelességeimet egész életembe', Isten engem úgy segéljen. Aztán elővette a pennáját, és kérdezte, hol lakok, azt szép sorba' bediktáltam. Aztán megkérdezte, hány éves vagyok, én pedig nyitottam volna a számat, hogy kibökjem: harminchét.

Nagyapa hátravetette a fejét, és felkacagott a katonára az égbolton. A felhő, aminek a harsonarésze mostanra olyan hosszúra nőtt, mint egy pozan, félig kiúszott a láthatárról.

- Mért akart ilyet mondani, nagyapa? - Clive eleddig azt hitte, sikerült követnie a mese szálát, ám ezen a ponton megakadt.

- Azért akartam, fiam, mert ez jutott először eszembe! Ezer ördög és pokol! No mindegy, azt azért tudtam, hogy nem jól van, így aztán elhallgattam egy pillanatra. Nem hiszem, hogy akár a törvényszolga, akár más észrevette volna - a legtöbben szunyókáltak vagy ragadt le a pillájuk -, de különben is, még ha olyan ébren lettek is volna, mint akinek seprűnyelet dugtak a fenekébe, akkor se hinném, hogy bárkinek is szemet szúrt volna a rövidzárlat. Annyi volt az egész, mint mikor valaki egy cseles baseballdobás előtt kivár, ahelyett hogy lendülne a karja. Na de a kutya életbe! Az, hogy az embert megkérdik, hány éves, mégse egészen olyan, mint egy kihagyott dobás! Tiszta kergebirkának éreztem magam! Egy pillanatra tényleg nem tudtam, *hány* éves is vagyok, ha egyszer nem harminchét. Aztán eszembe jutott, és mondtam, negyvennyolc vagy ötvenegy, rossebb tudja már. Na de hogy a saját kora elkeveredjen az ember fejében...! *Huss!*

Nagyapa eldobta a cigarettát, rátaposott a sarkával, és megkezdte a gyilkolászási és betemetési szertartást.

- Hanem, Clivey fiacskám, ez még csak a *kezdet!* - Bár nagyapa csak a néha túljátszott ír tájszólásában beszélt, a gyerek arra gondolt: bárcsak *igazából* a fiacskája lennék. Nagyapáé, s

nem az *övé!* - Nem sok kell hozzá, elhagyja az elsőt, bekattant a másodikba, s mielőtt észrevenné, az idő máris utazósebességbe kapcsol, te meg csak száguldasz, akár az a sok bolond az autópályán manapság, akik úgy hajtanak, hogy a kocsi szele lesodorja az őszi levelet a fáról.

- Hogy érti ezt, nagyapa?

- Az a legrosszabb, ahogy az évszakok megváltoznak - mondta az öreg elmélázva, mintha nem is hallotta volna a fiút. - A különböző évszakok egyszer csak *nem* különbözők többé. Úgy tetszik, a mama épphogy csak lehozta a padlásról a csizmákat meg a vastag kesztyűket meg a sálakat, s mán itt is a sáros évszak, és hát hinnéd, az ember *örül*, ha a sáros évszaknak vége van - én legalábbis veszettül örültem mindég -, de most mégse' örülsz neki, mer' úgy tetszik, mán el is múlt a sár, mielőtt egyszer is ki kellett vón' húzni a traktort valami pocsolyából, amibe beleragadt. Aztán úgy tetszik, épphogy csak feltetted a szalmakalapod az első nyári térzenére, mikor a nyárfák már mutatják a rékljeiket.

Az öreg a fiúra nézett, szemöldöke huncutul feljebb húzódott, mint aki várja, hogy magyarázatot kérjenek tőle, ám Clive csak mosolygott, magában mulatva - tudta jól, mi az a rékli, mert előfordult, hogy az anyja csak azt viselt délután öt óráig is, legalábbis akkor, ha az apja úton volt valamerre, konyhagépekkel, edényekkel, esetleg biztosítással házalva. Mikor az apja úton volt, az anyja komolyabb ivásnak adta a fejét, amely néha olyannyira komoly volt, hogy napnyugtáig fel sem öltözött. Akkor időnként eltűnt otthonról, s őt Patty gondjaira bízta, mondván, egy beteg barátnőjét megy meglátogatni. Clive egyszer meg is mondta Pattynek: "Anya barátnői sokkal gyakrabban betegek akkor, ha apa nincs itthon. Nem vetted észre?" Patty meg kacagott, amíg ki nem csordult a könnye, és aztán azt mondta, "De igen, én is észrevettem, hogyne vettem volna észre!"

Nagyapa szavai mindenestre arra emlékeztették, hogy amint a napok mégiscsak apadni kezdtek az iskolaév felé, a nyárfák valahogy megváltoztak. Ha fújt a szél, a törzsük pontosan azt a színt villantotta fel, amilyen az anyja legszebb réklje volt; gyönyörű, de legalább annyira szomorú ezüstsínt, mely a végét jelezte valaminek, amiről azt hitted, örökké kell, hogy tartson.

- És aztán - folytatta nagyapa - kezdenek elkeveredni a fejedbe' a dolgok. Nem vészesen - nem lettél szenilis, mint az öreg Hayden az utca végén, azt azér' szerencsére nem... de hát mégiscsak rohadt egy dolog, hogy az ember így *elkeveredjen*. Nem arról van szó, hogy *elfelejtet* a dolgokat, az megint más lenne. Nem, emlékszel te mindenre, csak épp összevisza, mint mikor meg mertem volna esküdni rá, hogy a karomat *azután* törtem el, hogy a Billy fiunk meghalt ott az úton még '58-ba'. Hát az *tényleg* rohadt volt. Arra Chadband tiszteletes úr se igen tudna mit mondani. Billy egy kavicsszállító teherautó után hajtott, lépésben, legfeljebb ha húsz mérföldes sebességgel, mikor egy kődarab, nem nagyobb, mint annak a zsebórának a számlapja, amit neked adtam, legurult a teherautóról, le a földre, onnan meg felpattant és betörte a Ford szélvédőjét. Billynek üvegszilánk ment a szemébe, az orvos azt mondta, hogy az egyikre biztos, talán mindkettőre is megvakult volna, ha megmarad... de nem maradt meg... lesodródott az útról, és nekiment egy villanyoszlopnak. Az rázuhant a kocsira, Bill pedig úgy halt szörnyet, mint valami utolsó aljas gonosztevő a villamosszékben. Ő, aki életében nem tett semmi rosszat, legfeljebb ha egyszer-egyszer fejfájást mímelt, mikor babot kellett volna kapálni a konyhakertben, amíg még megvolt.

De én marha meg mertem volna esküdni rá, hogy a karomat *utána* törtem el - esküdöztem ég-re-földre, hogy a temetésére még felkötött kézzel mentem el! Sarah kénytelen volt megmutatni előbb a családi bibliát, utána meg a biztosítási papírokat a karomra, míg végre elhittem, hogy neki van igaza: két teljes hónappal Billy halála előtt történt, s mire a gyereket eltemettük, régen lekerült a karomról a kötés. Vén bolond, mondta az asszony, és én olyan dühös voltam, hogy azt hittem, menten a fejire vágok egyet, de csak azér' voltam dühös, mer' *szégyelltem magam*, és hát annyi eszem azér' volt, hogy békén hagyjam. Ő meg azér' volt dühös, mer' nem szeret Billre gondolni. A szíve csücske volt az a gyerek...

- Nahát... - Clive csak ennyit tudott kinyögni.

- Szóval nem *agylágyulás* ez, inkább olyan, mint mikor az ember elmegy New Yorkba, ahol az utcasarkon ott állnak a stricik a kártyalapokkal, és itt a piros, hol a pirosos-nak. Az ember meg kinézi a szemét, hogy melyik lap is az, és a fejét tenné rá, hogy tudja, de olyan veszettül gyorsan keverik, hogy minden alkalommal átvágják az embert. Egyszerűen összekeveredsz. Képtelenség követni.

Felsőhajtott és körbepillantott, mintha csak emlékeztetni akarná magát, hol is vannak egyáltalán. Az arca egy pillanatra olyan tehetetlenséget tükrözött, hogy a fiú egészen megrémült, sőt viszolygott tőle. Nem akarta, de nem tudott másképp érezni. Olyan volt, mintha a nagyapa félrehúzott volna egy kötést, hogy feltárjon a fiú előtt egy kelést, amely valami szörnyűség tünete rajta. Mint a lepráé, olyan.

- Olyan, mintha csak a múlt héten kezdődött volna a tavasz - mondta nagyapa -, de holnap már el is virágoznak a fák, ha a szél ilyen kitartóan fúj, márpedig vesszek meg, ha nem fúj kitartóan. Hát hogy is tudná az ember sorjába' tartani a gondolatait, ha egyszer ilyen széleseben történnek körötte a dolgok! Nem mondhatja, hogy "Hohó, álljon meg a menet egy percre, hadd tájolómbé magam!". No meg *kinek* is mondaná? Hisz olyan az egész, mintha egy kocsis nélküli, elszabadult szekeren ülne! No, Clivey, mit értesz ebből?

- Hát... - felelte a fiú - egy dologban igaza van, nagyapa... Olyan az egész, mintha valami kergebirka találta volna ki!

Nem szánta viccesnek, de nagyapa úgy nevetett, hogy az arca megint rémisztően elkékült, s ezúttal nemcsak hogy előre kellett hajolnia, és a saját térdébe kepaszkodnia, hanem át kellett fogni a fiú nyakát, hogy el ne essen. Mindketten összerogytak volna, ha a köhögés és fuldoklás meg nem szűnik épp abban az utolsó pillanatban, mikor a fiú már szinte biztos volt benne, hogy vér lövell ki az arcból, melyet szilvakékre festett a nagy nevetés.

- Hát te aztán vagy egy mókamester! - szólalt meg végül, mikor visszanyerte az egyensúlyát.
- Te aztán az vagy!

- Jól van, nagyapa? Nem kellene vissza...?

- Egy frászt. Frászt vagyok jól! Két szívrohamom volt ebbe' a két évbe', s ha még két évig húzom, én leszek a legjobban meglepődve. No de ezzel nem mondtam újat az emberiségnek, fiacskám. Ami a lényeg: legyél öreg vagy fiatal, legyen az időd gyors vagy lassú, mindig tartani fogod az egyenest, ha nem feledeled azt a lovacskát. Mert amikor számolsz, és minden egyes szám között elmondod: "én szép lovacskám", akkor az idő nem lehet más, csak idő. Ha így teszel, én mondom neked, meg tudod kötni az ebadtát! No persze *állandóan* nem lehet számolni - nem is ez az Isten rendelése. Én szépen elindulok az örök fényességbe vezető úton, és addig biztosan eljutok rajta, ameddig az az olajos képű vén szaros Chadband. De azt sose feledd el, hogy az *idő* nem a *tiéd*; te vagy az *időé*. Az halad, egyforma tempóban, rajtad kívül, mindennap és minden percben. Egy pössentésnyit se törődik veled, de mindez nem számít, ha van egy szép lovacskád. Ha a lovacskád megvan, Clivey, akkor nyakon csípve tartod azt az izgő-mozgót, és szikrányit se kell törődnöd az Alden Osgoodokkal!

Odahajolt Clive Banninghez. - Érted?

- Nem, uram.

- Hát persze hogy nem. Fogsz rá emlékezni?

- Igen, uram.

Banning nagyapa szeme olyan sokáig időzött a fiú arcán, hogy az már egészen kényelmetlenül érezte magát. Végül biccentett az öreg. - Igen, azt hiszem, fogsz. Istenuccse, azt hiszem.

A fiú hallgatott. Igazából nem is tudott volna mit mondani.

- Megkaptad az okítást - mondta nagyapa.

- Nem kaptam semmit, ha egyszer nem *értettem!* - Clive olyan őszinte és heves indulattal kiáltott fel, hogy maga is megrökönyödött. - *Nem értettem!*

- Francba a *megértéssel!* - Az öreg hangja nyugodt volt. Újra a fiú nyakába kapaszkodott, és magához vonta - utoljára vonta így magához, mielőtt nagymama egy hónappal később holtan találta az ágyban, akár egy darab követ. Nagymama felébredt, és ott hevert mellette a nagyapa, és a nagyapa lovacskája kirúgta a nagyapa kerítését, és illa berek, nádak, erek, elvágatott.

Gonosz szív, gonosz szív... A lovacska szép, de a szíve gonosz.

- Megértés és okítás rokonok, de nem állnak szóba egymással! - mondta neki nagyapa azon a napon az almafák között.

- Hát akkor *mire* tanítottál?

- Arra, hogy emlékezzél - felelte nyugodt derűvel az öreg. - Fogsz-e emlékezni erre a lovacskára?

- Igen, uram.

- Mi a neve?

A fiú gondolkodott.

- Idő... azt hiszem.

- Jó. És milyen színű, mondd?

A fiú most hosszabban gondolkodott. Mint sötétben az írisz, úgy nyílt ki az agya. - Nem tudom... - szólalt meg végül.

- Én se... - mondta az öreg, és elengedte a fiút. - Nem is hiszem, hogy lenne színe, és nem is hiszem, hogy ez számítana. Az számít csak, megismered-e.

- Igen, uram! - vágta rá a fiú.

Csillogó, lázas szempár tartotta fogva a fiú szívét és agyát.

- *Miből?*

- Szép lesz! - felelte Clive Banning szívből jövő bizonyossággal.

Nagyapa elmosolyodott. - Nna!... Clivey kapott némi okítást, ettől ő kicsit bölcsebb, én meg kicsit boldogabb lettem... vagy fordítva. Nem esne jól egy kis barackos pite, kislegény?

- De igen, uram!

- Hát akkor mit lopjuk itt a napot? Rajta, szerezzük meg!

És megszerezték.

És Clive Banning sohasem feledte el a nevet, ami az idő, a színt, ami semmilyen, meg a formát, ami se rút, se gyönyörű... egyszerűen csak szép. És nem feledte el a természetét, ami gonosz, sem azt, amit nagyapa a dombról lefelé menet mondott neki, bár szavai szinte belevesztek, szétszóródtak a szélben: ha van lovacskád, hogy a hátára vegyen, az mégiscsak jobb, mintha nincs egyáltalán, legyen mégoly álnok is a szívének kedve.

(Siklós Márta fordítása)